

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-8>

УДК 004:(330.3+321.21)

Заволічна Тетяна Романівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії менеджменту і адміністрування,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7655-1170>

Порчук Петро Романович

аспірант,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1748-8185>

Tatiana Zavalichna, Petro Porchuk
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЯКІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

THE IMPACT OF DIGITAL MODERNIZATION ON INNOVATIVE DEVELOPMENT AND THE QUALITY OF FUNCTIONING OF CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS

Анотація. Якісний розвиток громадських організацій є одним з важливих складників в часи економічної відбудови України. Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати динаміку зміни Індексу сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні у розрізі окремих субфакторів. В статті обґрунтовано, що комунікація і конструктивний діалог покращують якість роботи громадських організацій. Зазначено, що вплив цифрової модернізації на інноваційний розвиток інститутів громадянського суспільства визначає якість їх функціонування в умовах реалізації Цілей сталого розвитку. Аргументується, що сучасні цифрові стандарти змінюють зміст та правила функціонування інститутів громадянського суспільства. Проведено ґрунтовний аналіз показників Індексу сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні у 2023 році.

Ключові слова: інноваційний розвиток, громадські організації, цифрова трансформація, організаційні інновації, сталий розвиток, організації громадянського суспільства.

Summary. The qualitative development of public organizations is one of the important components in the times of economic reconstruction of Ukraine. Digital transformation, inclusive development, innovation, and socialization are the factors that accelerate the innovative development of civil society institutions. The purpose of the article is to analyze the dynamics of changes in the Civil Society Organizations Sustainability Index in Ukraine in terms of the indicators “Legal Environment”, “Financial Sustainability”, “Public Image”, “Service Provision”, “Sectoral Infrastructure”, “Advocacy”, and “Organizational Capacity” for 2018–2023. To achieve the specified goal, the work used methods of induction and deduction, grouping, analysis, comparison, generalization, which allowed for a comprehensive study of scientific achievements on the issues of digital modernization of public organizations. The article substantiates that communication and constructive dialogue improve the quality of work of public organizations and are an important component for the high-quality functioning of public organizations. It’s noted that the impact of digital modernization on the innovative development of civil society institutions is powerful and determines the quality of their functioning in the context of the implementation of the Sustainable Development Goals. The authors emphasize that it’s still worth remembering about the innovativeness and ability to produce and apply innovations by civil society. It’s argued that modern digital standards change the content and rules of functioning of civil society institutions. A thorough analysis of the indicators of the Civil Society Organizations Sustainability Index in Ukraine in 2023 was conducted and it was noted that the best Civil Society Organizations sustainability index in 2023 was for the “Financial Viability” subindex of 3.8 points, and the lowest was observed for “Advocacy” (2.2 points). Scientists are of the opinion that the introduction of “green” and breakthrough innovations by civil society institutions accelerates digital transformation in these organizations along the processes. It’s noted that there is a need to strengthen existing organizational capacity by introducing digital technologies into e-infrastructure; to develop support tools for public organizations that have made a decision to carry out digital modernization.

Keywords: innovative development, public organizations, digital transformation, organizational innovations, sustainable development, civil society organizations.

Постановка проблеми. Сучасні цифрові стандарти змінюють зміст та правила функціонування інститутів громадянського суспільства. Цифрова модернізація та застосунок проривних інновацій роблять виклик в питаннях функціонування громадських організацій. Гостро постає питання потреби в інвестиційних коштах для можливості проведення цифрової модернізації та техніко-технологічного вдосконалення роботи інститутів громадянського суспільства. Цифрова модернізація має неабиякий вплив на роботу громадських організацій через управлінські інновації.

В XXI столітті, як ніколи до цього, гостро постало питання інституціоналізації інститутів громадянського суспільства з позиції формування нових правил їх функціонування, запровадження технологічних і проривних організаційних інновацій, напрацювання цифрової стратегії розвитку громадських інститутів розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закордонна дослідниця М. Віджая у своїй публікації розкрила проблеми громадянського суспільства крізь реалізацію Цілей сталого розвитку, а саме циркулярної економіки [16]. Заслужують на наукову увагу дослідження науковця Й. Нугрохо, адже йому вдалося представити особливості розвитку громадянського суспільства крізь призму впровадження інновацій у волонтерському секторі. Дослідник проаналізував роботу організацій громадянського суспільства як множину групи добровільного (третього) сектору в частині цифрової трансформації в середині організації [10]. Проаналізував ґрунтовно зміст і особливості функціонування громадянського суспільства, соціальну роботу та демократичний простір закордонний науковець Н. Джайсавал, який вказав на потребу забезпечення інклюзивного зростання через допомогу соціальним працівникам [5].

Фокус наукової уваги П. Чен та С. Кім сконцентрований на з'ясуванні впливу цифрової трансформації на інноваційну ефективність інститутів розвитку і тому, що цифрова трансформація сприяє корпоративним інноваціям, які є посередниками між знаннями, людьми та інвестиціями в дослідження і розробки [2, с. 1].

Цінними вважаємо результати досліджень Т. Соуза Амарал, С. Сілвейра Баррос, яким вдалось представити внесок соціальних інновацій у розвиток громадянського суспільства та сталого соціального бізнесу [4]. Дослідники В. Лехтола та П. Штале дійшли висновку, що «суспільні та соціальні інновації змінюють взаємодію держави та громадянського суспільства на благо зацікавлених сторін» [8, с. 1].

Закордонні науковці Р. Макдліян та Д. Сетіван, займаючись вивченням роботи посередників і наслідків інновацій в організаціях державного сектору дійшли висновку, що організаційні інновації здатні стимулювати підвищення організацій-

ної ефективності [9, с. 1]. Дослідники Т. Ременцова та А. Новак Седлачкова присвятили своє дослідження модернізації цифрових технологій та представленню їх потенційного впливу на зниження витрат, стверджуючи, що «технологічні інновації впливають на ефективність, безпеку та швидкість роботи організацій» [11, с. 18].

Цінними в даному аспекті вважаємо здобутки науковців Н. Краус, К. Краус [6] та І. Іщенко [18], які зробили спробу проаналізувати якість управлінських рішень крізь призму інноваційних розробок і відкриттів. Науковці визначили зміни в якості та ефективності функціонування інститутів інноваційного розвитку Індустрії 5.0 [6]. Ми свого часу також робили спроби вивчити інноваційний розвиток інститутів громадянського суспільства, вивчаючи інноваційно-інвестиційний потенціал механізму підтримки цифрового підприємництва в умовах інституціонально-структурних змін [7].

Мета статті – проаналізувати показники сталого розвитку організацій громадянського суспільства і представити актуалізацію їх цифрової модернізації; визначити причини, що впливають на роботу громадських організацій; розкрити взаємозв'язки між ефективністю роботи та чинниками, що визначають особливості їх функціонування.

Методологія дослідження. У статті застосовано різні методи, зокрема метод візуалізації для представлення динаміки зміни Індексу сталого розвитку організацій громадянського суспільства в Україні у розрізі показників «Публічний імідж», «Адвокація», «Надання послуг» та «Секторальна інфраструктура» за 2018–2023 роки, а також демонстрації показників фінансової стійкості, правового середовища, організаційної спроможності. Метод порівняння допоміг представити в порівнянні показники Індексу сталого розвитку організації громадянського суспільства в Україні у 2023 році. Методи аналізу, синтезу, індукції і дедукції використано в ході зазначення причин, факторів і чинників впливу на роботу громадських організацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрова модернізація – це не лише про запровадження високих технологій, а й про структурні зміни в організації, оцифрування роботи працівників, цифрова трансформація процесів громадських інститутів розвитку. Важливим компонентом для якісного функціонування громадських організацій є комунікація та взаємодія між учасниками бізнес середовища та безпосередньо людьми. Та все ж, варто пам'ятати і про інноваційність та здатність до продукування й застосування інновацій громадянським суспільством.

Організації громадянського суспільства називаються такими, у більш загальному значенні, коли йдеться про будь-які групи поза межами приватного бізнес-сектору та державних установ

[15, с. 91]. Цікавим є трактування громадянського суспільства закордонним науковцем Н. Джайсвал, який стверджує, що це «арена, де сучасна людина законно задовольняє свої власні інтереси та розвиває свою індивідуальність, а також засвоює цінність групових дій, соціальної солідарності, яка виховує її до громадянства та готує до участі в політичній сфері держави» [5, с. 1]. Дослідник стоїть на позиції того, що в якісному громадянському суспільстві повинні забезпечуватися кордони громадянської активності, довіра, забезпечуватися міжособистісна взаємність.

Громадянське суспільство має великий потенціал у зміцненні належного управління, розширенні участі громадськості та боротьбі за соціальну справедливість у контексті сталого розвитку [16, с. 96]. «Громадянське суспільство намагається втілити соціальні інновації на практиці різними способами, занурене в різні публічні сфери з різними режимами управління, що проявляються у складній мережі акторів, інструментів, норм, процедур, звичок, досвіду, ситуацій доказів та суперечок» [13]. Організаційна структура, управління, механізми координації, е-інфраструктура та людські ресурси, визначають гнучкість та адаптивність кліматичного адаптивного потенціалу громадських організацій [12, с. 1].

Система внутрішнього контролю та організаційна культура громадських організацій мають значний вплив на продукування організаційних інновацій та якість їх застосунку. В свою чергу,

саме організаційні інновації та нововведення позитивно впливають на функціонування громадських інститутів розвитку і визначають їх організаційну ефективність [9, с. 1]. Цифрова модернізація має більший вплив на інновації недержавних підприємств, громадських організацій, невисокотехнологічних підприємств та підприємств, що не забруднюють навколишнє середовище [2, с. 2], зменшуючи цифровий та «зелений» розрив між різними типами компаній і організаціями громадського розвитку.

В сучасних умовах господарювання на громадянське суспільство покладається роль у поширенні обізнаності про зміну клімату як на місцевому, так і на національному рівнях, а також у допомозі донорам, урядам та міжнародним організаціям у розробці стратегій, спрямованих на обмеження зміни клімату, зосереджуючись на тих, хто найбільше постраждає від наслідків зміни клімату [12, с. 2].

Чим менше значення Індексу сталості розвитку організацій громадянського суспільства (ОГС), тим краще це для країни, адже свідчить про зміцнення сталості організацій громадянського суспільства. Зокрема, Індекс сталості розвитку ОГС в Україні в 2023 році склав 3,0 бали, тоді як у 2022 році був 3,1 бала. З рис. 1 стає зрозумілим, що найкращий індекс сталого розвитку ОГС в 2023 році був за субіндексом фінансова життєздатність 3,8 бали, а найменший спостерігався за адвокацією (2,2 бали).

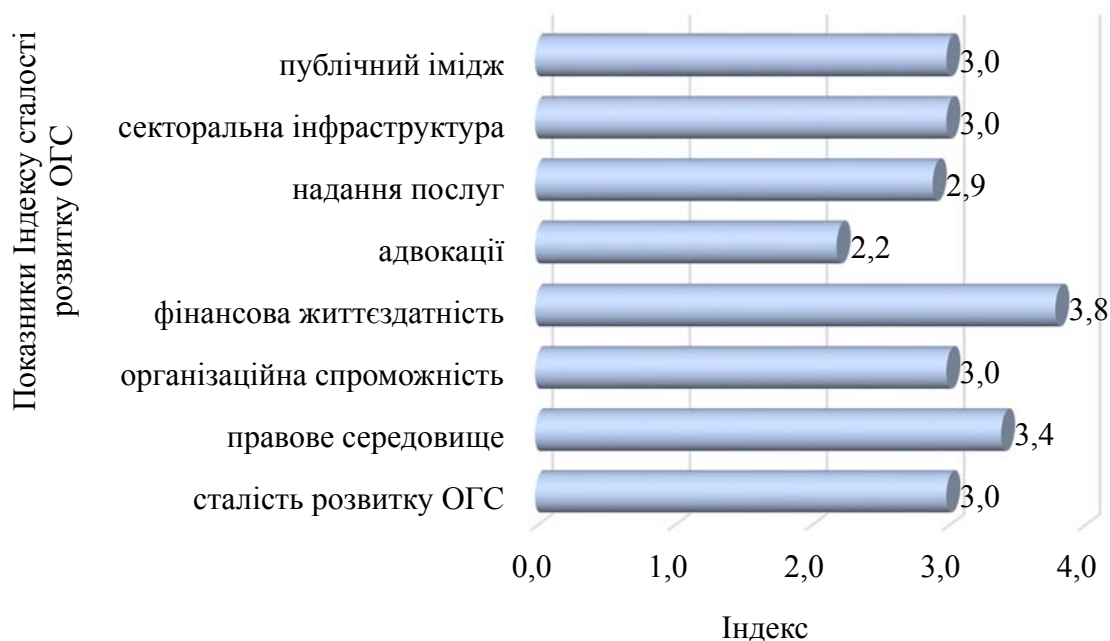

Рисунок 1 – Показники Індексу сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні у 2023 році

Джерело: побудовано на основі даних джерела [17, с. 7]

Організації, що займаються «розширенням прав і можливостей», зосереджуються на досягненні певних цілей для Інтернету, як-от Європейський фонд вільного програмного забезпечення (FSFE), який лобіює свободу програмного забезпечення. Вони вважають, що оскільки програмне забезпечення глибоко вкорінене в повсякденному житті, доступ і прозорість є вкрай важливими. З іншого боку, організації, що займаються «захисними», розглядають теми, які (негативно) впливають на суспільство. Такі організації, як Інститут онлайн-безпеки сім'ї, прагнуть захистити дітей в Інтернеті та зосереджуються на належному цифровому вихованні для забезпечення онлайн-безпеки [14, с. 14].

Так як, громадянське суспільство складається з груп та організацій, як формальних, так і неформальних, які діють незалежно від держави та ринку для просування різноманітних інтересів у суспільстві та являє собою самогенеруючі, самоокупні, незалежні від держави організації, які дозволяють громадянам діяти колективно у публічній сфері, щоб висловлювати свої інтереси [5, с. 1], то цінним було б проаналізувати інституційний складник Індексу сталого розвитку.

З рис. 2 стає зрозумілим, що з 2018 по 2023 роки сталість розвитку організацій громадянського суспільства в Україні системно погіршувалася, що засвідчено субіндексами «Правове середовище» та «Організаційна спроможність». Погіршення за 6 років склало 0,2 бала (рис. 2). Тож, з цих даних стає очевидним, що є потреба в зміцненні існуючої організаційної спроможності шляхом впровадження цифрових технологій в е-інфраструктуру;

напрацюванні інструментів підтримки (наприклад, компенсацію частини витрат на цифровізацію) громадських організацій, що прийняли рішення щодо проведення ними цифрової модернізації; напрацюванні нових правил функціонування інститутів громадянського суспільства в частині субсидювання досліджень на «зелені» інновації.

Суспільні інновації є компонентом суспільних змін і цифрової модернізації інститутів розвитку. Перспективи відкритих інновацій, інноваційної демократії та інноваційних екосистем особливо близькі до суспільних інновацій, оскільки вони залучають велику кількість зацікавлених сторін через суспільні та організаційні кордони [8, с. 10] інститутів громадянського суспільства.

Для того, щоб якість функціонування інститутів громадянського суспільства була кращою, потрібно звертати особливу увагу на їх фінансову стійкість. Аналіз даних рис. 3 дає об'єктивну оцінку погіршення роботи інститутів громадянського суспільства за останні 6 років в частині фінансової стійкості на 0,3 бали.

На ефективність роботи організацій громадянського суспільства впливає публічний імідж. І за цим показником в Україні простежується негативна тенденція (рис. 4), що погано впливає на міжнародне співробітництво, реалізацію політики економічної відбудови країни, розширення виробничих та промислових зв'язків з країнами партнерами, якість роботи ОТГ. З 2018 по 2023 рік практично не змінним залишається показник «Адвокація» (2,2 бали) організацій громадянського суспільства (рис. 4).

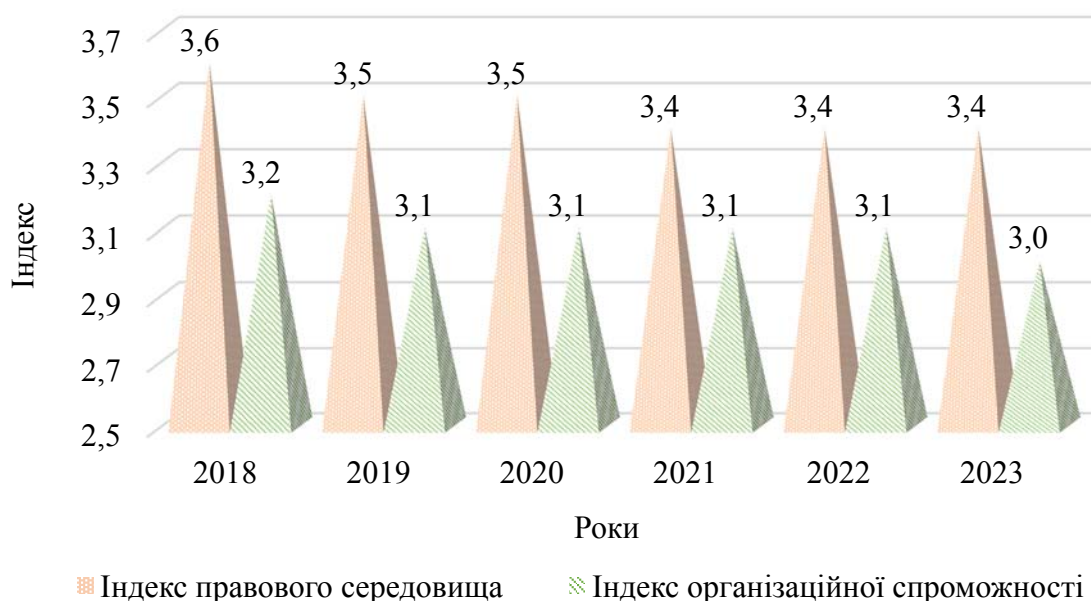
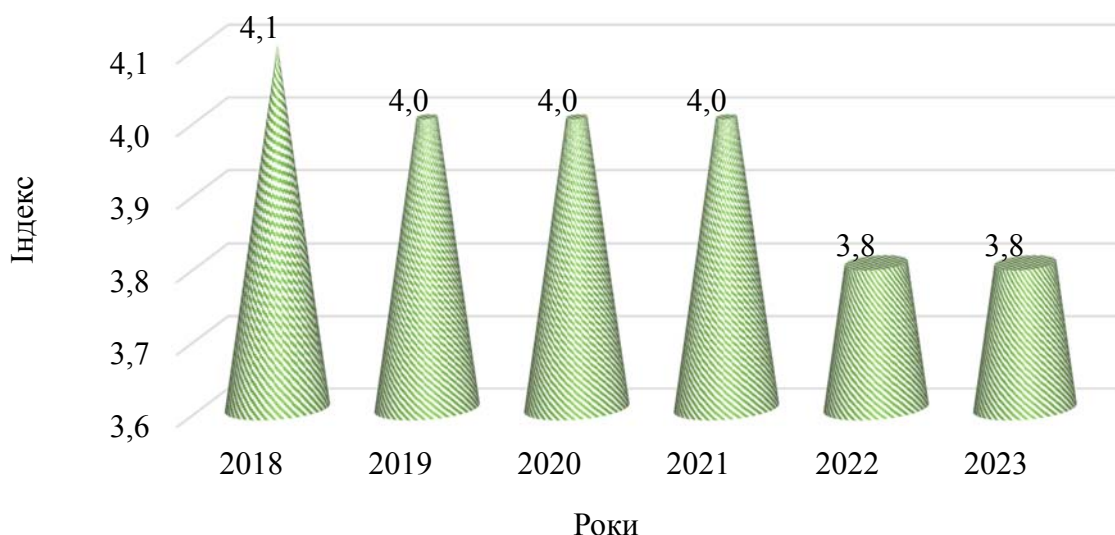

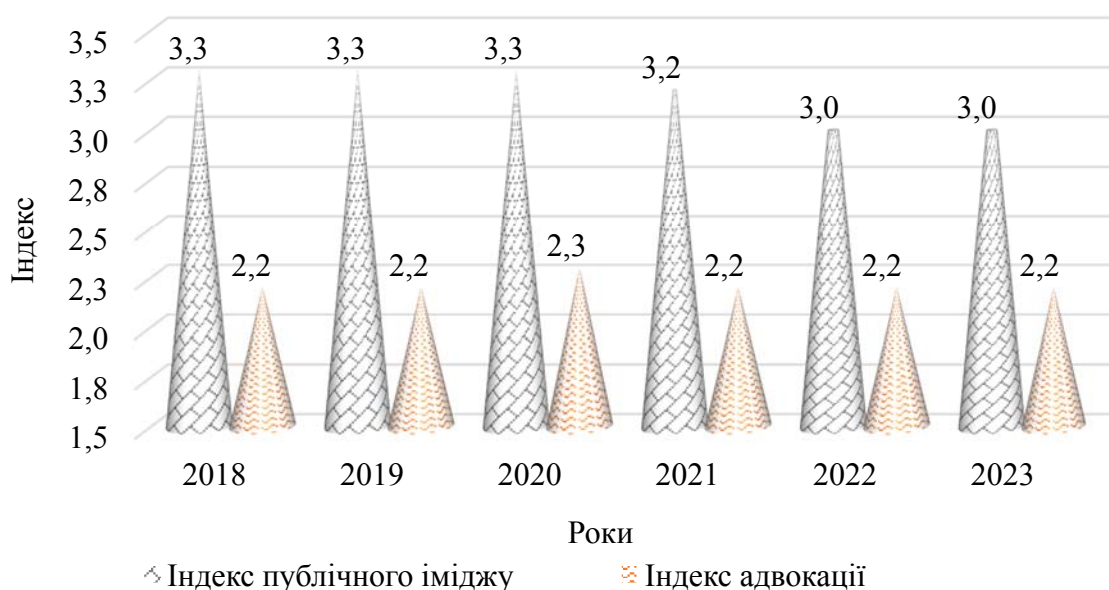
Рисунок 2 – Динаміка зміни Індексу сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні у розрізі показників «Правове середовище» та «Організаційна спроможність» за 2018–2023 роки

Джерело: побудовано на основі даних джерела [17, с. 8, 10]

Рисунок 3 – Динаміка зміни Індексу сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні у розрізі показника «Фінансова стійкість» за 2018–2023 роки

Джерело: побудовано на основі даних джерела [17, с. 11]

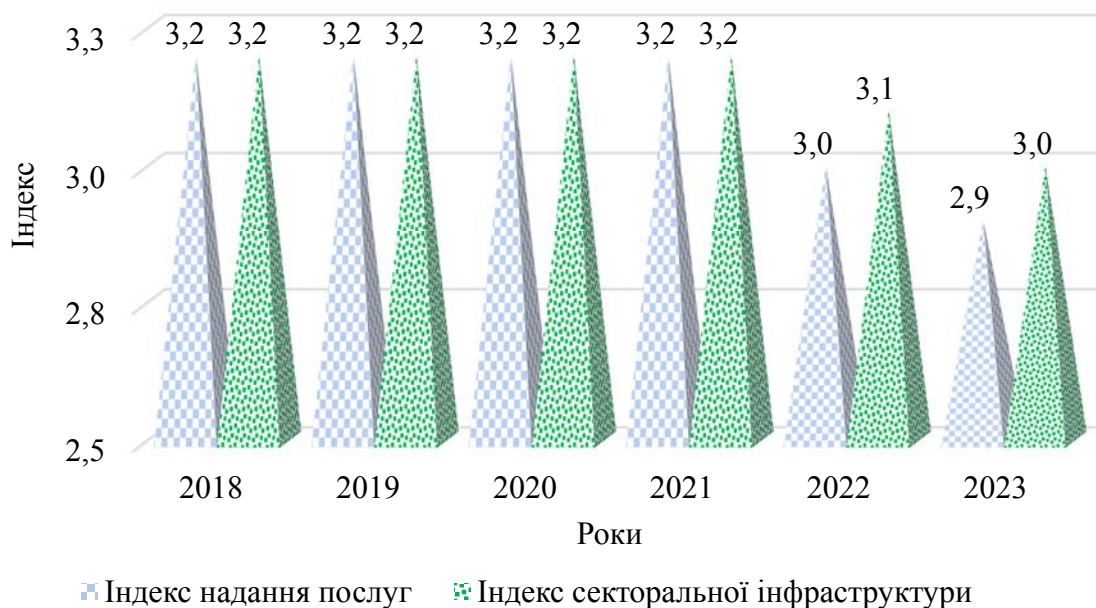

Рисунок 4 – Динаміка зміни Індексу сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні у розрізі показників «Публічний імідж» та «Адвокація» за 2018–2023 роки

Джерело: побудовано на основі даних джерела [17, с. 17, 12]

Всі субіндекси в Індексі сталого розвитку організацій громадянського суспільства в Україні є між собою тісно взаємопов'язані, то ж логічним є погіршення показника «Надання послуг» за 2018–2023 роки на 0,3 бали (рис. 5). Адже, якщо погіршився публічний імідж та адвокація, то годі й говорити, що стане більша кількість бажаючих отримувати послуги від не досить певних у своїй роботі організацій громадянського суспільства.

Якість інституцій є важливим фактором, що визначає економічну ефективність, і сприяє продуктивній діяльності, інвестиціям та розвитку нових технологій [1, с. 694]. Для того, щоб покращити якість роботи інститутів громадянського суспільства варто робити ставку на розвиток соціальних інновацій, які слугують рушіями змін суспільства. Варто зосередитись на сприятній підтримці емоційної поведінки, сприяти розши-

Рисунок 5 – Динаміка зміни Індексу сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні у розрізі показників «Надання послуг» та «Секторальна інфраструктура» за 2018–2023 роки

Джерело: побудовано на основі даних джерела [17, с. 13, 15]

ренню прав і можливостей для людей, створювати інклюзивні робочі місця та формувати інноваційні підходи до охорони здоров'я [4, с. 60].

Показник «Секторальна інфраструктура» Індексу сталості розвитку організацій громадянського суспільства в Україні за 2018–2023 роки (рис. 5) має зміну за 6 років у 0,3 бали, що також засвідчує потребу і нагальну необхідність цифрової модернізації та інноваційного оновлення в роботі організацій громадянського суспільства.

Саме організаційні інновації є тією проміжною змінною у взаємозв'язку між системами внутрішнього контролю та інститутом організаційної культури, що й визначає їх організаційну ефективність. Організаційні інновації в громадських організаціях є проміжною змінною в обробці організаційних ресурсів, а організаційна культура для покращення результатів діяльності громадських організацій [9, с. 1, 8].

Цифровізація трансформує та модернізує способи, якими люди можуть взаємодіяти з організаціями. В основі цих динамічних відносин лежать двосторонні цифрові діалоги між установами та зацікавленими сторонами, які сприяють регулярній взаємодії, адаптивній роботі та прийняттю дієвих рішень на основі останніх, видимих даних. Цифрові інструменти сприяють конструктивним діалогам, підтримуються через співпрацю співробітників, перевіреними механізмами підзвітності [3, с. 28]. Розуміння впливу інституційної якості на корпоративний технологічний прогрес не лише допомагає в розробці майбутньої державної полі-

тики, але й служить орієнтиром для фірм у формуванні міжнародних бізнес-стратегій, політики фінансового менеджменту [1, с. 694], ефективності роботи громадських організацій.

Висновки. В підсумку варто зазначити, що вплив цифрової модернізації на інноваційний розвиток інститутів громадянського суспільства є потужним на визначає якість їх функціонування в умовах реалізації Цілей сталого розвитку. Секторальна відцифрована інфраструктура, організаційна спроможність, інституційне середовище, види послуг, публічний імідж є тими складниками, що визначають ефективність роботи громадських організацій. Запровадження інститутами громадянського суспільства «зелених» і проривних інновацій прискорює цифрову трансформацію в даних організаціях за процесами. Комунікація та конструктивний діалог покращують якість роботи громадських організацій.

Подальші наукові дослідження варто проводити в частині з'ясування взаємовпливів між цифровою трансформацією державного сектору та якістю роботи інститутів громадянського суспільства. Є потреба в розкритті взаємозалежності якості організаційних інновацій та ефективністю роботи громадських організацій. З'ясування впливу цифрової модернізації на якісний розвиток інститутів громадянського суспільства крізь призму Цілей сталого розвитку стає актуальним для формування механізму цифрової трансформації національної економіки і потребує подальшого наукового пошуку.

Список використаних джерел:

1. Chang C.-C. The impact of quality of institutions on firm performance: A global analysis. *International Review of Economics & Finance*. 2023. Vol. 83. pp. 694–716. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2022.10.002>
2. Chen P., Kim S.K. The impact of digital transformation on innovation performance – The mediating role of innovation factors. *Heliyon*. 2023. Vol. 9. Iss. 3. URL: <https://sal0.li/5a56d2D> (дата звернення: 27.04.2025).
3. Civil society innovation and populism in a digital era. *International Civil Society Centre and Justlabs Innovation Report 2019*. 156 p. URL: <https://icscentre.org/wp-content/uploads/2019/10/Innovation-Report-2019-civil-society-innovation-and-populism-in-a-digital-era.pdf> (дата звернення: 28.04.2025).
4. De Souza Amaral T., Da Silveira Barros S.R. Sustainable social business: Contribution of social innovation and civil society. *Procedia Computer Science*. 2024. Vol. 237. pp. 53–60. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.05.079>
5. Jaysawal N. Civil Society, Democratic Space, and Social Work. *SAGE Open*. 2013. Vol. 3. Is. 4. pp. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.1177/2158244013504934>
6. Kraus K., Kraus N. The nature of digital transformation. Energy of the economy. How to feel, understand and use it: Scientific monograph. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2023. 280 p. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-287-6>
7. Kraus K., Kraus N., Zavolichna T., Porchuk P., Ishchenko I. Innovation and investment potential of the digital entrepreneurship support mechanism under the conditions of institutional and structural changes. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2024. Vol. 21. pp. 2626–2639. DOI: <https://doi.org/10.37394/23207.2024.21.215>
8. Lehtola V.V., Stahle P. Societal innovation at the interface of the state and civil society. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*. 2014. Vol. 27. Is. 2. pp. 152–174. DOI: <https://doi.org/10.1080/13511610.2014.863995>
9. Maqdlıyan R., Setiawan D. Antecedents and consequences of public sector organizational innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 2023. Vol. 9. Is. 2. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.100042>
10. Nugroho Y. Opening the black box: The adoption of innovations in the voluntary sector – The case of Indonesian civil society organisations. *Research Policy*. 2011. Vol. 40. Is. 5. pp. 761–777. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2011.03.002>
11. Remencova T., Novak Sedlackova A. Modernization of digital technologies at regional airports and its potential impact on the cost reduction. *Transportation Research Procedia*. 2021. Vol. 55. pp. 18–25. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2021.06.003>
12. Sharma R. Civil society organizations’ institutional climate capacity for community-based conservation projects: Characteristics, factors, and issues. *Current Research in Environmental Sustainability*. 2023. Vol. 5. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.crsust.2023.100218>
13. Social innovation, experimentalism, and public governance: An ethnographical approach to study public arenas in the city. *Brazilian Administration Review*. 2023. Vol. 20. No. 2. DOI: <https://doi.org/10.1590/1807-7692bar2023220124>
14. Tjahja N., Meyer T., Shahin J. What is civil society and who represents civil society at the IGF? An analysis of civil society typologies in internet governance. *Telecommunications Policy*. 2021. Vol. 45. Is. 6. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2021.102141>
15. Vllasaj K., Szabados G.N., Baba-Bacsne E., Orban S.G. A review of civil society organizations concepts through content analysis. *Acta Medicinæ Et Sociologica*. 2022. Vol. 13. Is. 35. pp. 89–107. DOI: <https://doi.org/10.19055/ams.2022.11/29/5>
16. Wijaya M. Civil society and sustainable development around the world: issues and academic notes. *International Journal of Politics and Public Policy*. 2024. Vol. 1. Is. 2. pp. 94–109. DOI: <https://doi.org/10.70214/zt47gs03>
17. Індекс сталості розвитку ОГС в Україні. Звіт за 2023 рік. Міжнародний фонд відродження, УНЦПД, 2024. 18 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1XQACBRVs2FZHnSZLT0p9KN72h_vrR-eT/view (дата звернення: 25.04.2025).
18. Краус К.М., Краус Н.М., Іщенко І.С. Інноваційні розробки та відкриття як результат якісних управлінських рішень. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2022. Вип. 2(10). С. 32–47. DOI: <https://doi.org/10.32750/2022-0203>

References:

1. Chang C.-C. (2023) The impact of quality of institutions on firm performance: A global analysis. *International Review of Economics & Finance*, vol. 83, pp. 694–716. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2022.10.002>
2. Chen P., Kim S. K. (2023) The impact of digital transformation on innovation performance – The mediating role of innovation factors. *Heliyon*, vol. 9, Is. 3. Available at: <https://sal0.li/5a56d2D>
3. Civil society innovation and populism in a digital era (2019) *International Civil Society Centre and Justlabs Innovation Report 2019*. 156 p. Available at: <https://icscentre.org/wp-content/uploads/2019/10/Innovation-Report-2019-civil-society-innovation-and-populism-in-a-digital-era.pdf>
4. De Souza Amaral T., Da Silveira Barros S.R. (2024) Sustainable social business: Contribution of social innovation and civil society. *Procedia Computer Science*, vol. 237, pp. 53–60. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.05.079>
5. Jaysawal N. (2013) Civil Society, Democratic Space, and Social Work. *SAGE Open*, vol. 3, Is. 4, pp. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.1177/2158244013504934>
6. Kraus K., Kraus N. (2023) The nature of digital transformation. Energy of the economy. How to feel, understand and use it: Scientific monograph. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”. 280 p. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-287-6>

7. Kraus K., Kraus N., Zavolichna T., Porchuk P., Ishchenko I. (2024) Innovation and investment potential of the digital entrepreneurship support mechanism under the conditions of institutional and structural changes. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, vol. 21, pp. 2626–2639. DOI: <https://doi.org/10.37394/23207.2024.21.215>
8. Lehtola V.V., Stahle P. (2014) Societal innovation at the interface of the state and civil society. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, vol. 27, Is. 2, pp. 152–174. DOI: <https://doi.org/10.1080/13511610.2014.863995>
9. Maqdliyan R., Setiawan D. (2023) Antecedents and consequences of public sector organizational innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, vol. 9, Iss. 2. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2023.100042>
10. Nugroho Y. (2011) Opening the black box: The adoption of innovations in the voluntary sector – The case of Indonesian civil society organisations. *Research Policy*, vol. 40, Is. 5, pp. 761–777. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2011.03.002>
11. Remencova T., Novak Sedlackova A. (2021) Modernization of digital technologies at regional airports and its potential impact on the cost reduction. *Transportation Research Procedia*, vol. 55, pp. 18–25. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2021.06.003>
12. Sharma R. (2023) Civil society organizations' institutional climate capacity for community-based conservation projects: Characteristics, factors, and issues. *Current Research in Environmental Sustainability*, vol. 5. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.crsust.2023.100218>
13. Social innovation, experimentalism, and public governance: An ethnographical approach to study public arenas in the city (2023) *Brazilian Administration Review*, vol. 20, no. 2. DOI: <https://doi.org/10.1590/1807-7692bar2023220124>
14. Tjahja N., Meyer T., Shahin J. (2021) What is civil society and who represents civil society at the IGF? An analysis of civil society typologies in internet governance. *Telecommunications Policy*, vol. 45, Is. 6. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2021.102141>
15. Vllasaj K., Szabados G.N., Baba-Bacsne E., Orban S.G. (2022) A review of civil society organizations concepts through content analysis. *Acta Medicinæ Et Sociologica*, vol. 13, Is. 35, pp. 89–107. DOI: <https://doi.org/10.19055/ams.2022.11/29/5>
16. Wijaya M. (2024) Civil society and sustainable development around the world: issues and academic notes. *International Journal of Politics and Public Policy*, vol. 1, Is. 2, pp. 94–109. DOI: <https://doi.org/10.70214/zt47gs03>
17. Indeks stalosti rozvytku OHS v Ukraini. Zvit za 2023 rik [CSO Sustainability Index in Ukraine. Report for 2023] (2024) *Mizhnarodnyi fond vidrodzhennia, UNTsPD – International Renaissance Foundation, UCIPR*. 18 p. Available at: https://drive.google.com/file/d/1XQACBRVs2FZHnSZLT0p9KN72h_vrR-eT/view (in Ukrainian)
18. Kraus K. M., Kraus N. M., Ishchenko I. S. (2022) Innovatsiini rozrobky ta vidkryttia yak rezultat yakisnykh upravlinskykh rishen [Innovative developments and discoveries as a result of quality management decisions]. *Yevropeiskyi naukovyi zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh innovatsii – European scientific journal of Economic and Financial innovation*, vol. 2(10), pp. 32–47. DOI: <https://doi.org/10.32750/2022-0203> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 07.05.2025